

Svenskt utrikespolitiskt beslutsfattande

En flernivåanalys av deltagandet i ESFP

av *William Vitikainen*

DET KALLA KRIGET handlade ur ett alliansperspektiv om hur Sverige skulle förhålla sig till väst- och östblocket samt de tillhörande militära allianserna Nato och Warszawapakten. Sverige beslutade att tillämpa en neutralitetspolitik som hade en närmast total uppslutning från partierna och det svenska folket och krävde att landet fortsatte att vara alliansfritt.¹ Efter det kalla kriget har Sverige ingått långtgående militärt samarbete inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) vilket medfört konsekvenser för Sveriges säkerhetspolitiska handlingsfrihet.² Artikeln inriktar sig mot den svenska utrikespolitiska beslutsprocessen bakom Sveriges beslut att stödja en ytterligare fördjupning av det säkerhetspolitiska samarbetet inom den europeiska unionen (EU) från gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) till ett svenskt deltagande inom ESFP.

Den säkerhetspolitiska aspekten av Sveriges utrikespolitik har ur ett historiskt perspektiv kännetecknats och karaktäriserats av det neutralitetspolitiska uttrycket ”alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig”. Neutralitetspolitikens mest betydelsefulla komponent var den militära alliansfriheten. Genom att avstå militära allianser bevarade Sverige sin säkerhetspolitiska handlingsfrihet, då landet utifrån sin deklarerade säkerhetspolitik inte var för-

pliktigt att bistå vid exempelvis krig eller konflikter.³ Neutralitetspolitiken värnade den nationella suveräniteten, självständigheten och handlingsfriheten.

Inom forskningen diskuteras primärt två orsaker till att utrikespolitiken präglats av långtgående partipolitisk konsensus. Det anses vara ett allmänt nationellt intresse att uppvisa enighet kring utrikesfrågor, i synnerhet säkerhetspolitiska, och dessutom finns partistrategiska skäl då inget enskilt parti vill framstå som motståndare av den nationella enigheten inför väljarna och därmed riskera att förlora röster.⁴ Utrikespolitiska strukturella förhållanden medförde, efter det kalla krigets slut, inga restriktioner för utformandet av Sveriges säkerhetspolitik utan i stället har debatten på den inrikespolitiska arenan eskalerat. En av de mest betydelsefulla förändringarna är att Sverige inte använder neutralitetspolitik för att beskriva sin säkerhetspolitik. Neutralitetspolitiken ansågs inte längre vara bästa lösningen för att värna om svenska säkerhetspolitiska intressen utan fokus förflyttades mot att Sverige skulle ha säkerhetspolitisk handlingsfrihet i krigs- och konfliktsituationer.⁵

Den 1 januari 1995 blev Sverige officiellt medlem i EU och den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken kom därmed att genomgå avgörande förändringar. Medlemskapet

innebar ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv att Sverige förväntades delta i unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. De säkerhetspolitiska målen, vilka införlivades i den officiella fördragstexten genom Maastrichtfördraget, innebär exempelvis att EU ska sträva efter att skydda EU:s gemensamma värden och grundläggande intressen, stärka unionens säkerhet, bevara freden och stärka den internationella säkerheten.⁶ Även om garantier om en militär allians saknas kan det informellt tolkas som att Sverige genom medlemskapet i EU ingick ett militärt samarbete där Sverige bidrar till en gemensam säkerhet genom att ställa sitt försvar till unionens förfogande samtidigt som Sverige erhåller utökad försvarskapacitet via säkerhetsgarantier från unionens medlemmar.

Under slutet av 1990-talet togs initiativ till ytterligare fördjupning av det befintliga säkerhetspolitiska samarbetet inom EU. Amsterdamfördraget innehöll en utveckling av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) till en europeisk säkerhets- och försvarspolitik (ESFP). Den klassiska formuleringen ”alliansfrihet i fredstid, syftande till neutralitet i krig” har i regeringens utrikesdeklarationer, oberoende ifall det är socialdemokratisk eller borgerlig regering, ersatts av den säkerhetspolitiska formuleringen ”Sverige är militärt alliansfritt”.⁷ Granskning av regeringens senaste utrikesdeklarationer visar att formuleringen numera är helt borttagen.

Att utrikespolitiskt beslutsfattande uppfattas som annorlunda i jämförelse med inrikespolitiskt beslutsfattande beror generellt på fyra orsaker. Den utrikespolitiska mottagaren har traditionellt alltid varit en stat (numera även internationella organisationer), utrikespolitiken omsluts av sekretesskrav, beslutskretsen är liten samt att opinionsbildningen anses vara under-

målig.⁸ Förklaringarna visar på uppenbara demokratiska problem inom utrikespolitiskt beslutsfattande, vilket kan ha konsekvenser för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. För att kunna förklara beslutsfattningen kring säkerhetspolitiken måste man inrikta fokus mot olika analysnivåer och därigenom studera hur beslutsprocessen och därmed beslutet påverkats av inrikespolitiska samt internationella förhållanden och faktorer.⁹

Varför har Sverige beslutat att bedriva långtgående säkerhetspolitiska samarbeten inom ramen för ESFP medan ett medlemskap i Nato möter starkt motstånd? Den svenska folkopinionen godkände EU-medlemskapet 1994 på initiativ av flera av de svenska partierna. Därmed accepterade politikerna och folket att Sverige skulle delta i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Amsterdamfördraget fördjupade det militära samarbetet, och ytterligare beslut har därutöver fattats trots mångfacetterat motstånd till militära allianser i allmänhet och Natomedlemskap i synnerhet. Vilka inrikespolitiska samt internationella faktorer och förhållanden påverkade Sveriges säkerhetspolitiska beslut att fördjupa det svenska militära samarbetet och deltagandet från GUSP till ESFP? Artikelns syfte är att förklara varför Sverige, med beaktande av det starka Natomotståndet, beslutade att delta i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP).

Utrikespolitisk analys (FPA)

Studiens teoretiska utgångspunkter återfinns inom utrikespolitisk analys (Foreign Policy Analysis). Främst utmärker sig det vetenskapliga studiet av utrikespolitik av strävan att kartlägga hur staters interna beslutsprocesser påverkar statens agerande internationellt.¹⁰ För att förklara Sveriges

beslut, behöver vi ett mera mångfacetterat teoretiskt ramverk, därför förflyttas fokus från den internationella strukturen (utan att vi för den skull överger den) mot lägre analysnivåer där beslutsprocessen studeras. Den enhetliga staten öppnas upp för en mera genomgående analys.¹¹ Utrikespolitisk analys beaktar både inrikes- och internationell politik som påverkansfaktorer vilket medför att inrikes- och utrikespolitiska förhållanden förväntas påverka utrikespolitiskt beslutsfattande

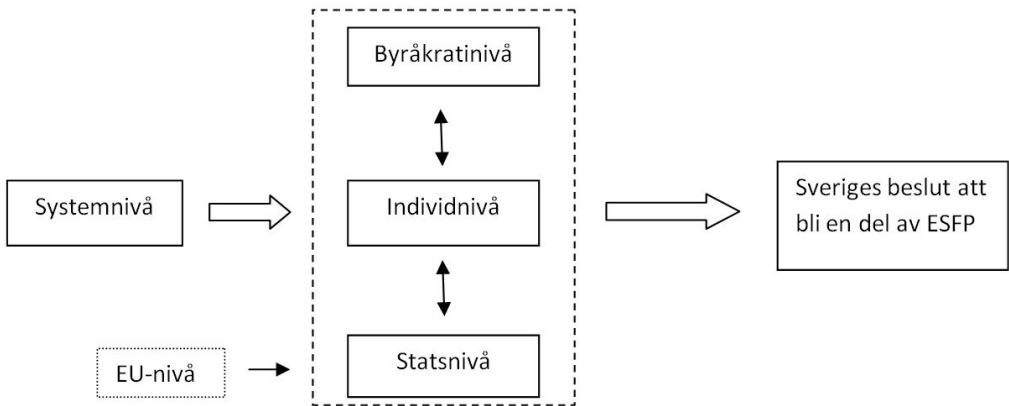
Utrikespolitisk analys som teori introducerades 1954 genom boken *Foreign Policy Decision-Making* av de amerikanska statsvetarna Snyder, Bruck och Sapin.¹² Förhållningssättet var ett alternativ till den dominerande realismen inom internationella relationsteorier, och författarna menade att fokus bör ligga på beslutsfattarna.¹³ Det största genomslaget för utrikespolitisk analys kom 1971 då Harvardprofessorn Graham T. Allison publicerade sin bok *Essence of Decision – Explaining the Cuban Missile Crisis*.¹⁴ Allison menade att mycket av forskningen kring internationell politik fokuserat uteslutande på rationella förklaringsmodeller, i stället applicerade Allison ett något annorlunda metodologiskt upplägg. Allison avfärdade inte den traditionella rationella modellen utan kompletterade den. Syftet var inte att förklara Kubakrisen utan det var själva beslutsfattandet som stod i fokus vilket analyserades utifrån tre teoretiska modeller av utrikespolitiskt beslutsfattande.

Jakob Gustavsson söker i sin avhandling *The Politics of Foreign Policy Change – Explaining the Swedish Reorientation of EC-membership* svaret på varför Sverige beslutade att gå med i EU. Gustavsson applicerar utrikespolitisk analys som teoretiskt ramverk och presenterar förklaringar utifrån både inrikes- och utrikespolitiska

förhållanden. Slutsatsen är att Sveriges medlemskap i EU berodde på först och främst förändringar i den internationella strukturen, eftersom den internationella spänningen mellan öst- och västblocket upphörde. Gustavsson menar också att Ingvar Carlssons uppfattning av internationell politik samt hans ledarskap tillsammans med Sveriges ekonomiska situation i mycket stor utsträckning var avgörande för Sveriges beslut att söka medlemskap i EU.¹⁵

För att studera utrikespolitiskt beslutsfattande behöver man applicera en flernivåanalys, där de olika analysnivåerna i sin tur innehåller operationella teorier och hypoteser. Studien bygger på antagandet att påverkansfaktorerna är flera samt att faktorerna återfinns inom skilda analysnivåer.¹⁶ Analysinriktningen utrikespolitisk analys (FPA) försummade en fundamental internationell utveckling under sin uppkomst, nämligen framväxten av den europeiska integrationen. Inriktningen ignorerade frågan varför stater väljer att ingå i omfattande integrationsprocesser, inledningsvis kol- och stålunionen (EKSG), och teoretiska förklaringar bör som ett komplement analyseras utifrån en EU-nivå.

Figuren visar den förväntade riktningen för påverkan mellan analysnivåerna samt den beslutsprocess som undersöks. Varje analysnivå innehåller tänkbara påverkansfaktorer. En granskning av tidigare forskning över både Sveriges beslut att delta i ESFP och tidigare utrikes- och säkerhetspolitiska val som Sverige har beslutat om ger en god överblick av tänkbara påverkansfaktorer. En av poängerna med studien är att fylla den lucka som existerar i forskningen. Nackdelen är att ett försummat forskningsområde begränsar möjligheten att optimalt arbeta kumulativt såväl teoretiskt som empiriskt. Avsaknaden

Figur 1: Utrikespolitisk analys – Riktning för påverkan i beslutsprocessen.

av tillfredsställande forskning kring ESFP medför att val av teori utgår från forskning kring utrikespolitiskt beslutsfattande som berör EU, Nato eller andra utrikes- och säkerhetspolitiska beslut.

Flernivåanalysens teoretiska förklaringar bygger på samt avgränsas av tre aspekter; tidigare forskning, analysobjektets karaktär samt nya tänkbara påverkansfak-

torer på utrikespolitiskt beslutfattande. Analysmodellen innehåller även nya teorier som inte nödvändigtvis använts vid tidigare forskning av säkerhetspolitiska beslut men som utifrån olika motiveringar och resonemang kan tänkas haft inverkan vid beslutet.

Påverkansfaktorn *ledarskap* inriktar sig mot olika aspekter av individens inställ-

Analysobjekt	Utrikespolitisk analys	Nivå	Påverkansfaktorer
Sveriges säkerhetspolitiska beslut att bli en del av ESFP (beslutsprocessen)	Inrikes	Individnivå	Ledarskap Idéer
		Byråkratinivå	Förhandlingar/kompromisser Groupthink
		Statsnivå	Folkopinion Partistrategi Beslutsprocess
	Internationellt	EU-nivå	Spill-over (spårbundenhet) Säkerhetspolitiska intressen
		Systemnivå	Säkerhetspolitiska strukturen

Figur 2: Analysmodell

ning såsom kontrollbehov, maktbehov, problemlösning samt tillit. Ledarskapet är avgörande för vilka idéer som förekommer i beslutsprocessen eftersom ledarna tidigt i processen gör betydelsefulla vägval för framtiden. En annan tänkbar påverkansfaktor på individnivå är *idéer*. Förståelse av aktörers idéer som värderingar underlättar för förklaringar av politiska beslut.¹⁷ Aktörens idéer skapar ledarens säkerhetspolitiska samhällsåskådning. Deltagande aktörer analyseras utifrån en modell av Goldstein/Keohane över idéers påverkan på utrikespolitiken.¹⁸ I modellen betonas idéernas betydelse utifrån vilken idénivå de tillhör, samtidigt som idéer påverkar beslutet utifrån vilken funktion idén innehar. På byråkratinivå ligger fokus på vilka som deltar och påverkar i beslutsprocessen. För att förklara varför ett beslut fattats är det nödvändigt att man identifierar spelet och spelarna i *förhandlingar* och *kompromisser*.¹⁹

Utrikespolitiskt beslutsfattande berör det nationella intresset och därmed tenderar besluten att fattas av mindre grupper högre upp i hierarkin. *Groupthink* används flitigt gällande att förklara felbedömningar och misslyckanden i staters utrikespolitik, problemet tenderar att utgå från gruppstillhörighet och att gruppen missat att överväga alternativ.²⁰ Ur ett beslutsfattarperspektiv fungerar inrikespolitiska förhållanden som begränsningar för vad ledare har möjlighet att göra. Inrikespolitiska förhållanden i demokratiska politiska system där fria och allmänna val förekommer och politiker i regel innehar ett politiskt ansvar medför att påverkansfaktorer till det svenska säkerhetspolitiska beslutet eventuellt kan förklaras utifrån analys av folkopinionen (*väljararenan*) och partiernas strategier (*partiarenan*).²¹ På statsnivå granskas även den säkerhetspolitiska *beslutsproces-*

ens utformning inom staten. I analysen på EU-nivån används *integrationsteorier* för att förklara varför stater samordnar sin utrikes- och säkerhetspolitik.

I teorierna analyseras om Sverige valde integration som en konsekvens av en önskan om ytterligare samarbete samt om Sverige valde integration utifrån statens intresse baserat på rationella kalkyler. Avslutningsvis eftersöks förklaringar till utrikespolitiskt beslutsfattande på systemnivå utifrån den internationella strukturen. Strukturens utformning påverkar utrikespolitiskt beslutsfattande. Utrikespolitiska beslutsfattare agerar på den internationella arenan vilken reglerar och möjliggör beslut.²²

Undersökningens metodologiska utgångspunkt är Sveriges säkerhetspolitiska beslut att delta i ESFP utifrån begreppet utrikespolitiskt beslutsfattande. Studien innefattar beslutsprocessen som föregår själva beslutet tillsammans med det efterkommande utrikespolitiska utfallet, således analyseras beslutet som en mera omfattande process över en längre tid. Undersökningen är en förklarande studie med intentionen att systematiskt analysera vilka faktorer som påverkade Sveriges säkerhetspolitiska beslut. Den tillämpar metoden processspårning som möjliggör analyser av komplexa beslutsprocesser.²³ Genom en teori-konsumerande studie undersöks Sveriges beslut att delta i ESFP och utifrån ett antal tänkbara teoretiska förklaringsfaktorer studeras orsaken till vad som påverkade beslutet.²⁴ Intentionen med processspårning är att hitta de kausala mekanismerna som binder samman orsaker med utfall, i undersökningen vilka faktorer som påverkade Sveriges säkerhetspolitiska beslut.

Så här beskriver Esaiasson et al metoden: ”Process-spårning söker identifiera de mellanliggande kausala processerna

– de kausala kedjorna och kausala mekanismerna – mellan en eller flera oberoende variabler och utfallet på den beroende variabeln.”²⁵ Vid processpåring är värdet (utfallet) av den beroende variabeln känt på förhand, Sverige beslutade att bli en del av ESFP. Systematiska processpårande studier kräver en utvecklad förklaringsmodell. Utöver den primära förklaringsfaktorn måste teorin även uppvisa mellanliggande variabler, den mekanism som gör att *x* orsakar *y*.²⁶ Vid tillämpning av processpårande inomfallsstudie existerar inga konkreta begränsningar för vilka datainsamlingsmetoder som kan användas.²⁷

Undersökningen använder kvantitativ och kvalitativ analys för att uppvisa påverkansfaktorer. Den politiska ledarens *inställning* berör olika sorters makt- och kontrollbehov som förekom hos ledaren under beslutsprocessen. I en ledarskapsanalys ligger intresset i att uppvisa vilket utrymme som gavs till beslutsprocessens deltagare samt förekomsten av makt- och kontrollbehov.²⁸ En kompletterande analys till den kvantitativa analysen av ledarskapet genomförs i form av en kvalitativ granskning av ledarskapet och hur ledarskapet de facto fungerade. Granskning av beslutsprocesser inom utrikespolitiskt beslutsfattande medför att fokus ligger på tillgänglig statlig (och medial) dokumentering av beslutsärendet.

På statsnivå är en av undersökningens tänkbara påverkansfaktorer den svenska *folkopinionen*. Analysen granskar väljarnas utrikespolitiska intresse, utrikespolitikens betydelse för partivalet samt folkets inställning till ytterligare fördjupat militärt samarbete. Den svenska folkopinionen analyseras genom en granskning av opinionsundersökningar gjorda under beslutsprocessens tidsperiod. Presentationen av kvantitativa frågeundersökningar görs med hjälp av beskrivande statistik där svenskar-

nas attityder relaterade till analysobjektet uppvisas.²⁹ En andra tänkbar påverkansfaktor på statsnivå är de svenska *partiernas strategier* gällande utrikes- och säkerhetspolitiken. Utrymme samt förekomst av debatt kring ESFP analyseras utifrån en analys inriktad mot partiintern kongresser, möten etcetera samt externa debatt såsom riksdagsdebatter (utrikesdebatt), partiprogram samt partiers offentliga utspel.

Analysen av vilka idéer som styrde beslutsfattarna utgår från modellen över idéers påverkan och använder metoden förklarande idéanalys. Idéer kan vara ”såväl en föreställning om verkligheten, som en värdering av företeelser eller en föreställning om hur man bör handla”.³⁰ I en förklarande idéanalys används politiska uttalanden, offentliga dokument eller andra texter för att uppvisa att en övertygelse motiverat handlingen och beslutet.³¹ Analysen granskar vilka idéer av utrikes- och säkerhetspolitisk karaktär som kan tillskrivas beslutsfattarna, vilken funktion idéerna hade, samt vilka idéer som kan urskiljas ha innehaft påverkan på beslutet.

Granskningen av *byråkratins* inblandning tar fasta på vilka som deltog i beslutsprocessen så till vida att det fanns en konkurrens mellan utrikes- och säkerhetspolitikens verksamma företrädare. Vilka lyckades påverka beslutsfattaren samt på vilket sätt? Granskning av beslutsprocessens konkreta argument medför en systematisk beskrivning av de förekommande argumenten. Argumentationsanalysen klargör argumentationens uppbyggnad, således hur argumenten förhåller sig till varandra.³² Analys av *groupthink* fokuserar på övervägandet av alternativ samt gruppens konstellation.

På statsnivå hävdas i studier av utrikespolitiskt beslutsfattande att regeringen innehar enväldig makt med få un-

dantag. Hur var *beslutsprocessen* kring Amsterdamfördraget utformad? Hur Sveriges lagar och regelverk påverkar Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska beslutsfattande granskas utifrån kvalitativ analys av den svenska konstitutionen med intentionen att systematiskt klargöra tankestrukturen.³³

På EU-nivån används integrationsteorier utifrån förklarande idé- och argumentationsanalyser.³⁴ I analysen granskas vilka argument för ett fördjupat militärt samarbete inom ESFP som förekom i diskussionen samt ifall *spill-over*-effekt uppstod som en konsekvens av att utrikes- och säkerhetspolitiken efterfrågade integration. Studien granskar också ifall det förekom tecken på spårbindenhet så till vida att tidigare säkerhetspolitiska beslut poängterades samt eventuellt diskuterades utifrån ekonomiska eller politiska investeringar. Andra delen av analysen på EU-nivå är en granskning av beslutet genom att man tittar på Sveriges säkerhetspolitiska strategi utifrån det *nationella intresset*. Slutligen analyseras på systemnivå om beslutet att fördjupa inom ESFP berodde på den *säkerhetspolitiska strukturen* under tiden för Amsterdamfördragets beslutsprocess. Den säkerhetspolitiska strukturen analyseras utifrån traditionella sakfrågor inom internationella relationer som alliansbildning, säkerhetsdilemman och maktförhållanden.

Studien utökar den redan befintliga kvalitativa- och kvantitativa analysen genom kompletterande intervjuer med centralt placerade aktörer. Det finns två anledningar till att genomföra intervjuer. Den första anledningen är att utrikespolitiskt beslutsfattande i regel inbegriper ett mindre antal deltagare samt att processen kan ha ålagts med sekretesskrav. Den andra anledningen är att det skriftliga och muntliga materialet, dokumentationen över be-

slutsprocessen, riskerar att vara otillräckligt. Informantintervjuer använder svars-personerna som vittnen vilka förhoppningsvis ska bidra med korrekt information om hur verkligheten är utformad.³⁵ Informanterna underlättar en kartläggning av beslutsprocessen då olika undersökningsfrågor ställs till informanter på olika analysnivåer. För att ytterligare på ett grundläggande sätt kartlägga beslutsprocessen genomförs respondentundersökningar med centralt placerade aktörer där intresset ligger på svarspersonernas egna tankar. Respondentundersökningar möjliggör för förståelsen av hur beslutsprocessens deltagare uppfattade olika faktorer och förhållanden.³⁶

Utrikespolitisk analys av Sveriges beslut att bli en del av ESFP

Föreliggande avsnitt presenterar väsentliga delar av den empiriska undersökningen som ligger till grund för artikeln.³⁷ Resultatredovisningen är strukturerad efter flernivåanalysen där varje analysnivå med tillhörande påverkansfaktor uppvisas separat.

Individnivå

Sverige hade under Amsterdamfördragets beslutsprocess en socialdemokratisk regering. Göran Persson var anhängare av Sveriges militära alliansfrihet som han ansåg bidrog till att stärka den gemensamma säkerheten i Sveriges närområde.³⁸ Han stödde sig inte på utrikesdepartementets kunskapsförmedling. Den högutbildade statsteknokratin var inte att lita på, allra minst den på utrikesdepartementet. I stället anlät Persson i större utsträckning närstående ambassadörer vilka han valde

att föra nära samarbeten med och att hålla fast vid.³⁹

Tilliten till utvalda individer var påtaglig. Vid flertalet tillfällen har Persson delat med sig av betydelsefullt material till sin innersta krets, framför allt till utrikesminister Lena Hjelm-Wallén.⁴⁰ Hjelm-Wallén, som ansvarade för socialdemokraternas utrikespolitik i riksdagen utrikesdebatter, berättar att Göran Persson var ytterst lite engagerad i utrikes- och säkerhetsfrågor eftersom han prioriterade andra politiska frågor.⁴¹ Att engagemanget till en början var lågt medförde att flera individer, med utrikesministern främst, hade ansvaret samt förde beslutsprocessen kring fördraget framåt. Lena Hjelm-Wallén var delaktig i utformandet av fördraget då hon i egenskap av utrikesminister på nära håll deltog i såväl utrikesdepartementets arbete som EU:s utrikespolitiska arbete.⁴² Dock tillägger Lars Danielsson att ”en statsminister har alltid makt- och kontrollbehov eftersom han har det yttersta politiska ansvaret, men det var inte särskilt markerat under processen”.⁴³

Lena Hjelm-Wallén hade ett löpande ansvar för förhandlingarna kring fördraget eftersom frågan låg inom utrikesdepartementets ansvarsområde. Betydelsefullt att poängtera är att ett mycket närstående samarbete mellan Lena Hjelm-Wallén och Finlands utrikesminister Tarja Halonen resulterade i att de så kallade Petersbergsuppgifterna (humanitära insatser, räddningsinsatser och fredsbevarande och fredsfrämjande insatser) inkluderades i fördraget i enlighet med Sveriges och Finlands önskemål. Att få dem inskrivna i fördraget var av särskild betydelse, eftersom formuleringen kring förväntningarna på ett gemensamt europeiskt försvar uppfattades som en tolkningsfråga.⁴⁴

Sverige valde att skicka Gunnar Lund som Sveriges representant i reflektionsgrup-

pen. Lund var statssekreterare vid utrikesförvaltningen samt senare konsultativt statsråd i Göran Perssons regering. Reflektionsgruppens förberedelsearbete avslutades med en slutrapport 1995 vilken hade avgörande inflytande på dagordningen. Gunnar Lund var Sveriges chefsförhandlare och förde därmed Sveriges talan under förberedelsearbetet.⁴⁵ Andra individer som deltog aktivt under Amsterdamfördragets beslutsprocess var Ulf Hjertonsson, Anders Bjurner, Annika Söder och Lars Danielsson. Hjelm-Wallén poängterar tydligt Hjertonssons roll som förhandlare om Petersbergsuppgifterna. Lars Danielssons uppfattning kring Amsterdamfördragets beslutsprocess är att utrymmet för individuell påverkan var utomordentligt litet. Beredningsprocessen är i Sverige en mycket trög process kring stora utrikespolitiska frågor.⁴⁶

Socialdemokraterna tillkännager i valmanifestet 1994 att partiet vill vara delaktigt i ett ökat säkerhetspolitiskt samarbete för att trygga freden.⁴⁷ Granskning av utrikesdeklarationer med tillhörande utrikespolitisk debatt i riksdagen under början av 1990-talet visar Sveriges förändring, oavsett regering, mot ett europeiskt samarbete inom många områden. Under den inledande perioden av Amsterdamfördragets beslutsprocess var Ingvar Carlsson statsminister. I sin självbiografi säger han att ”jag hade en politisk vision om ett Europa i samarbete och samverkan.”⁴⁸ Endast neutralitetspolitiken förhindrade medlemskap. Carlsson såg inte hur medlemskapet skulle kunna förenas med bibehållen neutralitetspolitik, ett problem som försvunnit då Sveriges deklarerade säkerhetspolitiska inställning successivt förändrats.⁴⁹

Tillsammans med Lena Hjelm-Wallén överlämnade Göran Persson den 12 februari 1998 propositionen angående Amster-

damfördraget till riksdagen. I propositionen förtydligar regeringen att den europeiska unionen kommer att förbli en sammanslutning av suveräna stater. Sveriges kommer även i fortsättningen att kunna värna sin militära alliansfrihet, eftersom den socialdemokratiska regeringen uppfattar Amsterdamfördraget som förenligt med militär alliansfrihet i enlighet med Sveriges intressen. Lena Hjelm-Wallén styrdes av idén att Amsterdamfördraget inte utmanade den svenska militära alliansfriheten. Att Sverige i fortsättningen kunde uttala sig som alliansfritt samtidigt som Petersbergsuppgifterna skrevs in var en bidragande orsak till Sveriges positiva inställning till fördraget.⁵⁰ Den politiska ambitionen som låg bakom introduceringen av dessa uppgifter i EU var att erbjuda en alternativ tolkning av EU:s försvarsdimension.⁵¹ Om en idé ska uppmärksammas måste den överensstämma med individers samt institutioners värderingar och övertygelser, vilket Lena Hjelm-Wallén ansåg förhindra konflikter.⁵²

Byråkratinivå

En heltäckande samråds- och konsultationsprocess förekom under Amsterdamfördragets beslutsprocess där samtliga berörda departement och myndigheter var närvarade. Beredningsprocessen i Sverige gällande EU-fördrag är en mycket trög process då frågan ska upp i många instanser.⁵³ Sverige hade tillsammans med Finland ett mindre krav för att acceptera Amsterdamfördraget. Förslaget innebär att Petersbergsuppgifterna skulle omfattas av samarbetet inom GUSP. Petersbergsuppgifterna var en form av byråkrati-politisk påverkan från Lena Hjelm-Wallén och Tarja Halonen, därmed är en påverkan från sittande regeringar. Både Lars

Danielsson och Gunnar Lund menar att ingen byråkratisk påverkan förekom från andra departement eller myndigheter, helt enkelt för att det inte fanns något intresse så till vida att fördraget stred mot svenska statens vilja.⁵⁴

Statsnivå

Svenska folket beskrivs ofta som oengagerat och ointresserat av utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Amsterdamfördragets beslutsprocess pågick mellan 1994–1999. Det är först på 1990-talet som väljarna uppger att utrikespolitiska frågor är av betydelse (utan att vara avgörande) för partivalet, vilket sannolikt beror på att EU-frågor ges mera tid i den svenska debatten.⁵⁵ SOM-undersökningarna visar att svenska folkets intresse för försvarsfrågor minskar oerhört sedan det kalla krigets slut vilket medfört att väljarna anser säkerhets- och försvarspolitik⁵⁶ sakna intresse.

I SOM-undersökningen 1995 granskar Rutger Lindahl vad han kallar ”den komplexa EU-opinionen”. Det starka stödet för fortsatt militär alliansfrihet står i relation till ett svenskt Natomedlemskap. Cirka en tredjedel (31 procent) av respondenterna 1995 uppgav sig vara positivt inställda till ett svenskt deltagande i ett eventuellt gemensamt försvarsarbete inom EU. Därutöver svarade 33 procent att det varken var ett bra eller dåligt förslag, vilket gör att endast 36 procent var uttalat emot ett svenskt deltagande i ett framtida gemensamt EU-försvar.⁵⁷ För att ytterligare titta på åsikterna gjorde Lindahl en korstabell mellan att Sverige bör föra en alliansfri politik och att Sverige bör delta i ett framtida europeiskt försvarssamarbete. Hypotesen var att anhängarna av en alliansfri politik skulle avvisa ett svenskt deltagande i ett det europeiska försvarssamar-

betet, men så blev överraskande inte utfallet, då mindre än hälften (36 procent) gjorde detta. En majoritet av respondenterna uppgav att förslaget var antingen bra eller varken bra eller dåligt.

Sveriges riksdagspartier väljer att endast beröra den europeiska utrikes- och säkerhetspolitiken måttligt, med stor sannolikhet eftersom Sverige under den inledande delen av Amsterdamfördragets beslutsprocess gick med i unionen. Det finns därefter väldigt få tendenser till politisering av frågan gällande ytterligare fördjupning av det militära samarbetet.⁵⁸ Endast partier med negativ inställning gör försök att politisera frågan medan positivt inställda partier väljer att backa upp fördraget.

I utrikedeklarationen 1997 ägnar utrikesminister Lena Hjelm-Wallén mycket lite tid åt den aktuella säkerhets- och försvarspolitiska frågan i Amsterdamfördraget om ett gemensamt försvar. Orsaker kan vara att beslutet redan tagits, att regeringen (och riksdagen?) väljer att inte politisera frågan eller att frågan är betydelslös.⁵⁹ Att partiernas debatt i riksdagen angående Amsterdamfördraget uppfattas som undermålig beror med stor sannolikhet på två saker. För det första väljer utrikesminister Lena Hjelm-Wallén att av strategiska skäl inte föra fram frågan i regeringens utrikesdeklarationer. För det andra, och möjligtvis som en konsekvens av det första, väljer övriga partier som deltar i debatten att inte politisera frågan i riksdagens utrikesdebatt vilket redogörelsen över partiernas valprogram, valmanifest samt uttalanden i riksdagsdebatten tydliggjorde.

En dialog mellan riksdag och regering inleddes redan under förberedelsefasen av Amsterdamfördraget vilket i första hand berörde EU-nämnden.⁶⁰ Lena Hjelm-Wallén styrker den goda kommunikationen mellan regering och riksdag då hon be-

rättar att utrikesutskottet följde processen noggrant samt att EU-nämnden informerades kontinuerligt.⁶¹

Den socialdemokratiska regeringen tydliggör i propositionen angående Amsterdamfördraget att riksdagen täckande informerats angående utvecklingen kring fördraget. Grundlagen fastslår följande vilket tas upp i regeringens proposition 1997/98:58 Amsterdamfördraget.⁶² Amsterdamfördraget klassas således som ett internationellt avtal vilket kräver att riksdagen godkänner överenskommelsen. Beslutsprocessen kring fördraget ger riksdagen inflytande i det utrikespolitiska beslutsfattandet, en konkret beslutsmakt som sällan förekommer vid utrikes- och säkerhetspolitiska beslut. Informationen är samtidigt mycket tydlig vad gäller utvecklingen mot ett officiellt gemensamt försvar inom EU, då lagen fastslår att riksdagen har konkret beslutsmakt.⁶³

EU-nivå

Sverige hade i enlighet med flera av unionens medlemsländer en önskan att effektivisera GUSP och därigenom kunna uppnå gemensamma utrikespolitiska intressen.⁶⁴ Inför ett svenskt medlemskap i EU fastställde Sverker Åström et al att utformningen av en gemensam försvarspolitik på lång sikt kan leda till ett gemensamt försvar.⁶⁵ Lena Hjelm-Wallén medger att Sverige egentligen inte kunde valt att säga nej till fördraget. Beslutet var en kostnadsfråga, ekonomiskt såväl som samarbetsmässigt, och konsekvenserna hade blivit omfattande.⁶⁶ Hade det varit aktuellt att inte acceptera fördraget skulle Sverige stå inför två val; antingen få en nationell särordning i utrikes- och säkerhetspolitiken eller helt enkelt lämna unionen.⁶⁷ Det är därmed tydligt att det existerar en form

av spårbundenhet vad gäller unionens fördrag. Att bli medlem i EU medför att en mängd samarbeten inom diverse områden kommer att fördjupas och utvecklas ytterligare. Det ekonomiska och politiska samarbetet som låg till grund för unionen har utvecklats genom ytterligare samarbetsområden, numera exempelvis utrikes- säkerhets- och försvarspolitik.

Referensgruppens slutrapport belyser hur olika områden sammanfaller i gemensamma intressen vilket med stor sannolikhet påverkar staters benägenhet att ingå samarbeten.⁶⁸ Inskrivningen av Petersbergsuppgifterna medför att politiska områden involveras trots medlemsstaternas skiftande säkerhetspolitik. Tillsammans med många andra mindre medlemsstater valde Sverige att, av nationellt intresse, värna den nationella säkerheten genom att ytterligare fördjupa det militära samarbetet inom ESFP. Att en spill-over-effekt var närvarande är osäkert, däremot finns en tillit till EU som en institution där säkerhetspolitiska intressen finns att erhålla. Det är också tydligt att en spårbundenhet påverkar medlemsstater att ytterligare fördjupa det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet.

Systemnivå

I en skrivelse menar regeringen att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken måste förstärkas för att EU ska kunna möta de nya risker och utmaningar som Europa idag står inför.

Ett samarbete mellan unionens stater är mera effektivt än om stater ensamma försöker upprätta säkerhet. Den politiska instabiliteten i kölvattnet av kalla krigets slut bidrar till en strävan efter säkerhet.⁶⁹ Gunnar Lund som var Sveriges representant i referensgruppen medger att dåtidens

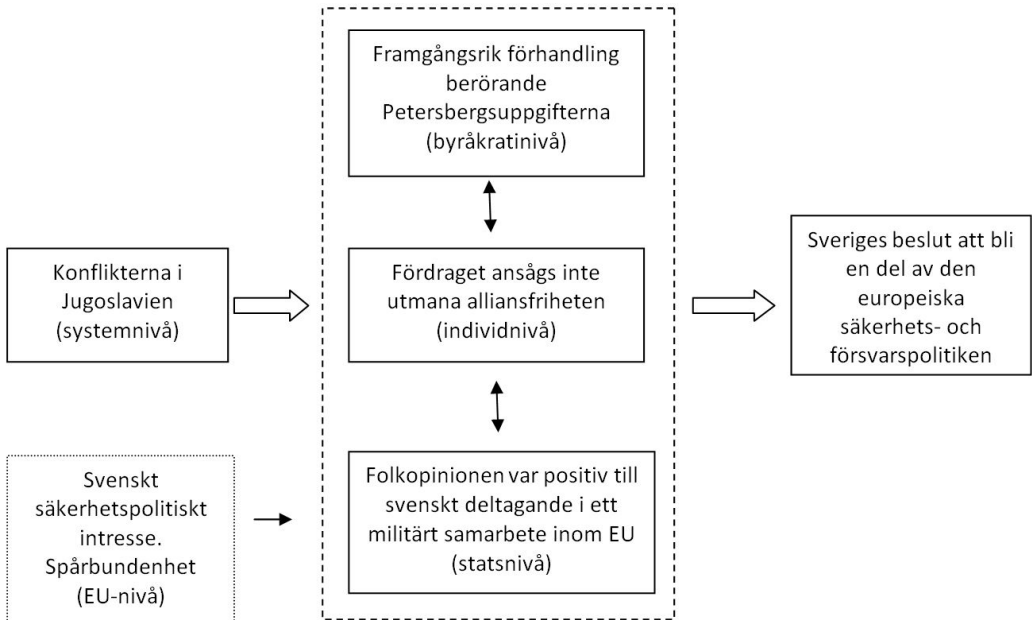
internationella säkerhetspolitiska struktur med oroligheterna i Jugoslavien som konkret konflikt ”gav relief åt behovet för EU att utrusta sig med en gemensam säkerhets- och försvarspolitik”.⁷⁰ Den nya internationella ordningen med en stundande utvidgning av unionen medför nya utmaningar vilket kräver ett gemensamt arbete för säkerhet. Utvidgningen medför att unionens gränsområden gentemot övriga stater ökar, därmed behöver EU:s gemensamma försvarspolitik fördjupas och utvecklas ytterligare för att förhindra att konflikter uppstår i områden som gränser till unionen.

Utöver de mångfacetterade säkerhetsproblemen som existerar tillsammans med oroligheterna i Jugoslavien nämns ytterligare ett antal orsaker till att utveckla GUSP. Ryssland återfinns ständigt som ett potentiellt hot för Europa. De tidigare medlemsstaterna i Warszawapakten är potentiella medlemmar i den europeiska unionen och måste effektivt införlivas i den europeiska säkerheten. Därutöver existerar potentiella hotbilder, dels geografiskt utanför Europa som kontinent, dels också av annan karaktär än traditionella militära hot som krig och konflikter.⁷¹

Slutsatser

Artikelns syfte var att förklara varför Sverige, med beaktande av det starka Natomotståndet, kunde besluta att delta i den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken, således förklara vilka faktorer som påverkade beslutet.

Det kalla krigets slut innebar förändringar i den internationella strukturen och var en avgörande orsak till att Sverige ansökte om medlemskap i EU. Oroligheterna i Jugoslavien visade att EU:s dåvarande säkerhets- och försvarspolitik var otillräcklig, eftersom en konflikt i Europas och unio-

Figur 3: Undersökningens slutgiltiga förklaringsmodell över faktorer som påverkade Sveriges beslut att fördjupa det militära samarbetet inom ESFP.

nens närområde pågick. Konflikterna påverkade den europeiska unionen så till vida att en utveckling av GUSP mot ESFP föreslogs i Amsterdamfördraget, en utveckling Sverige samtyckte till. Oroligheterna i Jugoslavien var därmed den bakomliggande variabeln till utfallet av den beroende variabeln, Sveriges beslut att delta i ESFP.

Samtidigt fanns ytterligare bakomliggande argument att utveckla ESFP. Förslaget, som till stor del formats av referensgruppen under beslutsprocessens inledningsperiod, ansågs av ansvariga individer vara förenligt med den svenska militära alliansfriheten. Den oberoende variabeln som direkt påverkade den beroende variabeln, och därmed beslutets utfall, var således samstämmigheten om att fördraget inte utmanade Sveriges militära alliansfrihet. På byråkratinivå lyckades arbetsgruppen framgångsrikt förhandla så att

Petersbergsuppgifterna skrevs in i fördraget, något som starkt bidrog till Sveriges positiva inställning och godkännande.

Inställningen till ett svenskt deltagande i ett gemensamt försvarssamarbete inom EU var betydelsefull under Amsterdamfördragets beslutsprocess. Folkopinionen var positivt inställd till ett svenskt deltagande vilket möjliggjorde för regeringen men också andra partier att acceptera deltagande i ESFP. Utan folkets stöd hade Sverige haft stora svårigheter att acceptera fördraget, vilket belyses av diskussionen om svenskt Natomedlemskap. Folkopinionens inställning och framgångsrika förhandlingar angående inskrivningen av Petersbergsuppgifterna påverkade som mellanliggande faktorer och var av betydelse för Sveriges tillmötesgående.

Att Sverige valde att acceptera fördraget eftersom det låg i Sveriges säkerhets-

politiska intresse är ett så kallat axiom. Sverige behövde värna sin egen säkerhet samtidigt som det fanns möjlighet att påverka utrikes- och säkerhetspolitiskt genom Petersbergsuppgifterna i enlighet med svenska intressen. När Sverige valde att bli medlem i EU valde Sverige samtidigt väg för sin utrikes- och säkerhetspolitik. EU som mycket stark institution medför att en spårbundenhet som påverkar Sverige att ytterligare fördjupa samarbetet. För varje fördrag som EU utvecklar, desto svårare blir det för medlemsstaterna att inte acceptera dem.

En kumulativ forskning vore att med liknande analysmodell undersöka Lissa-

bonfördragets beslutsprocess med den solidaritetsklausul som förde Sverige ännu djupare i det militära samarbetet inom EU. En jämförelse mellan Sveriges säkerhetspolitiska beslutfattande kring Amsterdampfördraget och beslutfattandet kring Lissabonfördraget skulle uppvisa faktorers påverkan på utrikespolitiska beslut samt hur faktorernas betydelse skiftar beroende på inrikespolitiska och internationella förhållanden.

Författaren är utvecklingskonsult med en masterexamen i statsvetenskap.

Noter

1. Bjereld, Ulf: "Utrikespolitiken och den svenska valrörelsen", i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart: *Nordiskt ljus: trettio-sju kapitel om politik, medier och samhälle*, SOM-undersökningen 2009, SOM-institutet, Göteborgs universitet, Göteborg 2010, s 99-106.
2. Andersson, Jan Joel: *Redo för insats: EU:s försvars- och säkerhetspolitik och den nordiska snabbinsatsstyrkan*, Utrikespolitiska institutet, Stockholm 2007.
3. Brommesson, Douglas och Ekengren, Ann-Marie: *Sverige i världen. Om utrikespolitiskt beslutfattande*, Gleerups, Malmö 2007, s 37-38.
4. Op cit, Bjereld, Ulf, se not 1, s 2.
5. Op cit, Brommesson och Ekengren, se not 3, s 44-45.
6. Tallberg, Jonas: *EU:s politiska system*, tredje upplagan, Studentlitteratur AB, Lund 2007, s 75-78.
7. Bjereld, Ulf: "Svensk utrikespolitik i ett historiskt perspektiv", i op cit, Brommesson och Ekengren, se not 3, s 45.
8. Gustavsson, Jakob och Tallberg, Jonas: *Internationella relationer*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund 2006, s 20-21.
9. Gustavsson, Jakob: "Utrikespolitiskt beslutfattande", ibid, s 255-256.
10. Hudson, M Valerie: "Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations". *Foreign Policy Analysis* 1 2005, s 1-2.
11. Op cit, Gustavsson, Jakob, se not 8, s 3.
12. Snyder, R C; Bruck, H W and Sapin, B: *Foreign Policy Decision-Making*, Palgrave Macmillan, New York 1954.
13. Det finns två generationer av utrikespolitisk forskning. Den första karaktäriserades av stora kvantitativa undersökningar med många fall medan den andra generationen inspirerats av tolkande och djupgående fallstudier med få antal fall. Den andra generationen visar också på en större öppenhet för en kombination av både kvalitativa och kvantitativa metoder samt en teoretisk utbredning från utrikespolitiska faktorer till djupgående fallstudier.
14. Allison, Graham and Zelikow, Philip: *Essence of decision: Explaining the Cuban missile crisis*, Longman, New York 1999 (1971 1st Ed.).
15. Gustavsson, Jakob: *The Politics of Foreign Policy Change: Explaining the Swedish re-orientation on EC membership*, Lund University Press, Lund 1998.
16. Vitikainen, William: *Svenskt utrikespolitiskt beslutfattande: Flernivåanalys av*

- Sveriges beslut att bli en del av den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP)*, Linnéuniversitetet, Växjö 2011.
17. Goldstein, Judith and Keohane, O Robert: *Ideas and Foreign Policy: beliefs, institutions and political change*, Cornell University press, Cornell 1993, s 3-4.
 18. Bergström, Göran och Boréus Karin: *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, Lund 2005, s 151-152.
 19. Op cit, Allison och Zelikow, se not 14, s 255-257.
 20. Breuning, Marijke: *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*, Palgrave Macmillan, New York 2007 s 99-103.
 21. Ibid, s 120.
 22. Ibid, s 141-143.
 23. Bennet, Andrew and George, Alexander: *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, MIT Press Cambridge 2005, s 223.
 24. Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena: *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Norstedts juridik, Stockholm 2005, s 99-100.
 25. Ibid, s 144.
 26. Teorell, Jan och Svensson, Torsten: *Att fråga och att svara*, Samhällsvetenskaplig metod, Liber AB, Malmö 2007, s 247.
 27. Op cit, Esaiasson m fl, se not 24, s 145.
 28. Ibid, s 223-224.
 29. Ibid, s 258-260.
 30. Op cit, Bergström och Boréus, se not 18, s 149.
 31. Beckman, Ludvig: *Grundbok i idéanalys. Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, Santérus förlag, Stockholm 2005, s 80-81.
 32. Ibid, s 38-39.
 33. Op cit, Esaiasson m fl, se not 24, s 238.
 34. Op cit, Beckman, Ludvig, se not 31, s 80-82.
 35. Op cit, Esaiasson m fl, se not 24, s 257-258.
 36. Ibid, s 258.
 37. Op cit, Vitikainen, William, se not 16.
 38. Demker, Marie i Ögren Mats: *Makten framför allt: en antologi om statsministern Göran Persson*, Wahlström & Widstrand, Stockholm 2005 s 135-136.
 39. Svenning, Olle: *Göran Persson och hans värld*, Norstedt, Stockholm 2005, s 252.
 40. Ibid, s 142.
 41. I regel vilar det operativa ansvaret för utrikespolitiken i Sverige på utrikesministern. Argumenten inkluderas eftersom fokus ligger på Göran Perssons ledarskap och det faktum att han inte la sig i utrikespolitiken utifrån ett kontroll- maktbehov likt exempelvis Olof Palme.
 42. Författarens intervju med Lena Hjelm-Wallén den 14 april 2011 via telefon.
 43. Författarens intervju med Lars Danielsson den 30 april 2011 via mail.
 44. Op cit, se not 42.
 45. Författarens intervju med Gunnar Lund den 6 maj 2011 via mail.
 46. Op cit, se not 43.
 47. Socialdemokraternas valmanifest 1994, <http://snd.gu.se/sv/viwill/party/s/manifesto/1994> (2011-03-28).
 48. Carlsson, Ingvar: *Så tänkte jag: Politik och dramatik*, Hjalmarsson & Högberg, Stockholm 2003, s 374.
 49. Ibid, s 390.
 50. Op cit, se not 42.
 51. Björkdahl, Annika: "Norm advocacy: a small state strategy to influence the EU", *Journal of European Public Policy* 15:1 januari 2008: s 141.
 52. Björkdahl, Annika: "Constructing a Swedish conflict prevention policy based on a powerful idea and successful practice", *Cooperation and Conflict*, vol 42, nr 2, juni 2007, s 177.
 53. Op cit, se not 43 och 45.
 54. Ibid.
 55. Bjereld, Ulf och Demker, Marie: *Utrikespolitiken som slagfält. De svenska partierna och utrikesfrågorna*, Nerenius & Santérus, Stockholm 1995, s 54-58.
 56. Lindahl, Rutger: "Efter EU-omröstningen – svåra frågor återstår", i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart: *Det gamla riket*, SOM-undersökningen 1994, SOM-institutet, Göteborg universitet, Göteborg 1994, s 139-140.
 57. Lindahl, Rutger: "Den komplexa EU-opinionen", i Holmberg Sören och Weibull Lennart: *Mitt i nittioalet*, SOM-undersökningen 1995, SOM-institutet, Göteborg universitet, Göteborg 1995, s 390-391.
 58. Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU13 Amsterdambfördraget http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3322&dok_id=GL01UU13 (2011-03-29).
 59. Utrikesdeklarationen samt protokoll över riksdagens utrikesdebatt, 1997, <http://www.riksdagen.se/>

- webbnav/index.aspx?nid=101&dok_id=GK0964&bet=1996/97:64* (2011-04-07)
60. Proposition 1997/98:58 Amsterdamfördraget, *http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=37&dokid=GL0358* (2011-03-29).
61. Op cit, se not 42.
62. ”Enligt 10 kap. 2 § första stycket regeringsformen får regeringen inte ingå en för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna, om överenskommelsen förutsätter att lag ändras eller upphävs eller att ny lag stiftas eller om överenskommelsen i övrigt gäller något ämne i vilket riksdagen skall besluta. Enligt 10 kap. 2 § tredje stycket regeringsformen får regeringen inte heller ingå en för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt den, om överenskommelsen är av större vikt.”
63. ”Om Europeiska rådet enhälligt skulle fatta ett beslut om ett gemensamt försvar och rekommendera medlemsstaterna att anta ett sådant beslut, skulle frågan i Sverige underställas riksdagen i enlighet med bestämmelserna i 10 kap. regeringsformen.” Op cit, Regeringens proposition 1997/98:58 Amsterdamfördraget, se not 60, s 15.
64. Regeringens skrivelse 1995/96:30 s 18f, *http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/EUs-regeringskonferens-1996_GJ0330/?text=true*.
65. EG/EU-konsekvensutredningarna: *Historiskt vägval: följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen: betänkand/av EG/EU-konsekvensutredningarna*, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm 1994, s 64.
66. ”Egentligen inte” är direktciterat Lena Hjelm-Wallén som tydligt uttalar att Sverige aldrig hade möjligheten att förkasta Amsterdamfördraget.
67. Op cit, se not 43.
68. Report by the Reflection group: A strategy for Europe (Brussels, 1995-12-05), *http://www.ena.lu/* (2011-04-06).
69. Ibid, s 16.
70. Op cit, se not 45.
71. Utrikesdeklarationen samt protokoll över riksdagens utrikesdebatt (1995) *http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=101&dok_id=GI0964&bet=1994/95:64*, (2011-04-07).